

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра валеології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор науково-педагогічної роботи

Олександр ГОЛОВКО

» _____ 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
Безпека існування у сучасному суспільстві
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 053 Психологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ Психологія _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ _____
(шифр і назва)

вид вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ психології _____

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету

«24» червня 2022 року, протокол № 5

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к. пед. наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри валеології Наталія САМОЙЛОВА

Програму схвалено на засіданні кафедри валеології філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від «9» червня 2022 року, № 8

В.о. завідувача кафедри Олена КОНОВАЛОВА
(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) «Психологія»

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету психології
Протокол від « 28 » 06 2022 р., № 6

Голова методичної комісії факультету психології Юлія ГИМАСВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Безпека існування у сучасному суспільстві» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальність 053 «Психологія»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: набуття студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- 1) опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях;
- 2) формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятної ризику.

1.3. Кількість кредитів 3.

1.4. Загальна кількість годин: 90 год.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні роботи	
16 год.	Виконуються дистанційно (4)
Самостійна робота	
58 год.	80 год.

1.6. Заплановані результати навчання:

- 1) Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань;
- 2) Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців;
- 3) Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника;
- 4) Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;
- 5) Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Категоріальний апарат безпеки життєдіяльності.

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек.

Модель життєдіяльності людини. Поняття про безпечне існування людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Втрати міцності, деформації, провали і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами.

Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної небезпеки.

Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Етапи розвитку пожежі. Зони горіння, теплового впливу, задимлення, токсичності. Небезпечні для людини фактори пожежі. Вибух. Фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Класифікація об'єктів за їхньою пожежо вибухонебезпекою. Показники пожежо

вибухонебезпеки речовин і матеріалів. Законодавча база в галузі пожежної безпеки. Основи забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій, Відповідальність за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Рівні втручання у разі радіаційної аварії. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів атомної енергетики. Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри. Категорії зон радіоактивно забруднених територій внаслідок аварії на ЧАЕС. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Характеристика класів безпеки згідно із ступенем їхньої дії на організм людини. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин. Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою. Типологія аварій на хімічно-небезпечних об'єктах та вимоги до їхнього розміщення і розвитку. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Розділ 2. Соціально-політичні небезпеки та менеджмент безпеки.

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), викрадання зброї та небезпечних речовин з об'єктів їхнього зберігання, використання, перероблення або під час транспортування. Класифікація об'єктів щодо забезпечення захисту від терористичних дій. Аналіз аварійних ситуацій під час технологічного тероризму. Антитерористичні критерії оцінки уразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної безпеки. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Зростання злочинності як фактор безпеки. Види злочинних посягань на людину. Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку.

Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Захисні властивості людського організму. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Поняття про психоемоційні напруження (стрес). Види напруження. Психотипи за реакцією людей на небезпеку. Частота змін стресових станів у людей, що знаходяться в районі НС.

Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, які охоплюють людину (керівник, оператор, персонал, населення), об'єкти техносфери та природне середовище.

Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийняттого ризику. Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.

Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Статистичний метод. Метод аналогій. Експертні методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Визначення базисних подій. Ідентифікація ризику. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків. Вибір методів (відмова від ризиків, зниження, передача і ухвалення) та інструментів управління виявленим ризиком.

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та територій у НС.

Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на НС на державному рівні. Загальні норми законодавства, підзаконних актів, стандарти і технічні умови, технічні і адміністративні регламенти, що регламентують принципи і механізми регулювання безпеки, зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС. Превентивні та ситуаційні норми: експертиза, ліцензування, сертифікація, аудит; підвищення технологічної безпеки виробничих процесів та експлуатаційної надійності об'єктів, підготовка об'єктів економіки і систем життєзабезпечення до роботи в умовах НС. Компенсаційні та регламентні норми: пільги, резервування джерел постачання, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, страхування, спеціальні виплати, норми цивільної, адміністративної відповідальності та процедури їхнього застосування.

Зонування території за можливою дією вражаючих факторів НС. Основні показники рівнів небезпеки регіону, де знаходиться ВНЗ, які внесено у Паспорт ризику виникнення надзвичайних ситуацій області. Загальні засади моніторингу НС та порядок його здійснення. Застосування захисних бар'єрів та видів цивільного захисту: фізичного, постійно діючого функціонального, природного, комбінованого.

Загальні функції управління пов'язані з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем. Управлінське рішення, його сутність, правове, організаційне, інформаційне та документальне забезпечення. Загальна технологія та моделі прийняття управлінських рішень. Інформаційна підтримка та процедурне забезпечення прийняття й реалізації рішень пов'язаних з усуненням загрози виникнення НС або реагуванням на НС та організації ліквідування її наслідків.

Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах.

Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення НС. Міські, замські, запасні та пересувні пункти управління в НС. Спеціально уповноважений керівник та штаб з ліквідації НС. Сили і засоби постійної готовності.

Мета і загальна характеристика рятувальних та інших невідкладних робіт. Техніка, що застосовується при ліквідації наслідків НС. Розрахунок сил та їх ешелоноване угруповання. Склад та завдання угруповання сил першого, другого ешелонів та резерву. Організація взаємодії сил при проведенні аварійно-рятувальних робіт та основних видів забезпечення у зоні НС.

Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту, будівель, приміщень, одягу, взуття і засобів захисту, продовольства, води, продовольчої сировини і фуражу. Дезактивуючи, дегазуючи та дезінфікуючи розчини.

3. Структура навчальної дисципліни

№	Назви розділів	Кількість годин										
		Денна форма					Заочна (дистанційна) форма					
		усього	У тому числі				усього	У тому				
л	п		лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
Розділ 1. Категоріальний апарат безпеки життєдіяльності та різновиди небезпек												
Тема 1.	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	8	2				6	10	2	2		6
Тема 2.	Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	10	2	2			4	8				8
Тема 3.	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.	6	2				6	8	2			6
	3.3.1. Пожежна безпека	10	2	2			6	10				10
	3.3.2. Радіаційна безпека.	8		2			6	10				10
	3.3.3. Хімічна безпека.	8		2			6	10				10
Разом за розділом 1		50	8	8			34	56	4	2		50
Розділ 2. Соціально-політичні небезпеки та менеджмент безпеки												
Тема 4.	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	10	2	2			6	10	2	2		6
Тема 5.	Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	10	2	2			6	8				8
Тема 6.	Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та територій у НС.	10	2	2			6	8				8
Тема 7.	Управління силами та засобами ОГ під час НС.	10	2	2			6	8				8
Разом за розділом 2		40	8	8			24	34	2	2		30
Усього годин		90	16	16			58	90	6	4		80

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Кількісна оцінка ризиків для здоров'я та життя людини.	2	2
2.	Роль біоритмів у забезпеченні безпеки	2	
3.	Пожежна безпека	2	
4.	Радіаційна та хімічна безпека.	2	
5.	Надання першої психологічної допомоги при надзвичайних ситуаціях	2	2
6.	Складання алгоритму дій при виникненні та розвитку НС.	2	
7.	Ідентифікація небезпек	2	
8.	Особливості надання першої допомоги при різних видах травм	2	
Разом:		16	4

5. завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи (студенти виконують роботу в рамках дистанційного курсу)	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Психологічна готовність до ризику	6	6
2.	Кількісна оцінка ризиків для здоров'я та життя людини.	4	8
3.	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.	6	6
	Пожежна безпека	6	10
	Радіаційна безпека.	6	10
	Хімічна безпека	6	10
4.	Надання першої психологічної допомоги при надзвичайних ситуаціях	6	6
5.	Складання алгоритму дій при виникненні та розвитку НС.	6	8
6.	Ідентифікація небезпек	6	8
7.	Особливості надання першої допомоги при різних видах травм	6	8
Разом:		58	80

6. Індивідуальні завдання (не передбачені навчальним планом)

7. Методи навчання

1. *Словесні методи:* лекція, пояснення, дискусія, робота з навчальною і науковою літературою, самостійна робота.

2. *Методи спостереження:* методи ілюстрацій, методи демонстрацій.

3. *Практичні методи:* вправи, практичні заняття.

4. *Методи проблемного навчання:* виклад з елементами проблемності, проблемний виклад під час діалогу, евристичний, частково пошуковий метод.

Денна форма навчання:

Лекції проводяться в аудиторії. За умов введення карантинних обмежень або інших обставин лекції проводяться в онлайн режимі із застосуванням платформи ZOOM.

Види навчальної діяльності:

- відеоконференція
- відповіді на питання в чаті
- автоматизовані відповіді на питання в дистанційному курсі.

Практичні заняття виконуються в аудиторії або в дистанційному курсі.

Види навчальної діяльності: виконання практичного завдання в дистанційному курсі, або у робочому зошиті, групове обговорення.

Заочна форма навчання:

Вступна лекція проводиться в аудиторії. У разі карантинних обмежень лекції проводяться в онлайн режимі із застосуванням платформи ZOOM лекції або в дистанційному курсі (платформа Moodle).

Види навчальної діяльності:

- відеоконференція
- відповіді на питання в чаті
- автоматизовані відповіді на питання в дистанційному курсі.

Практичні заняття виконуються дистанційно (платформа Moodle).

Види навчальної діяльності: виконання практичного завдання у дистанційному курсі, обговорення в чаті.

8. Методи контролю.

Контроль засвоєння навчального матеріалу проводиться шляхом: поточного контролю, виконання практичних робіт, складання заліку.

Розподіл навчальних видів діяльності за балами:

<i>Види діяльності за семестр</i>	<i>Бали</i>	
	<i>денне</i>	<i>заочне</i>
Поточний контроль на лекціях*	Додаткові бали	Додаткові бали
Виконання практичних робіт*	4*8=32	4*8=32
Виконання контрольних робіт за кожним розділом	14*2=28	14*2=28
Підсумковий контроль (залік)	40	40
Разом за семестр	100	100

2 (4) бали – практична робота виконана в повному обсязі, помилок немає, 1 (1–3) бал – робота виконана частково, є помилки, 0 балів – робота не виконана, є значні помилки

9. Схема нарахування балів

Максимальна сумарна кількість балів, які може набрати студент за виконання завдань 2 розділів складає 60 балів. До підсумкового семестрового контролю студент допускається, якщо за результатами складання розділів він набрав не менше 30 балів.

денна та заочна форма навчання

Поточний контроль, самостійна робота					К/Р	Поточний контроль, самостійна робота			К/Р	Залікова робота	Сума
Розділ 1						Розділ 2					
1	2	3				4, 5	6	7			
Максимальна кількість балів за тему:											
4	4	4	4	4	14	4	4	4	14	40	100
Разом розділ 1 – 34 б.						Разом розділ 2 – 26 б.					

Залікова робота складається із тестового завдання (правильна одна відповідь), що містить 17 завдань (14 теоретичних питань (по 2 бали) та 3 задачі (по 4 бали). Бали нараховуються у разі правильної відповіді, у разі неправильної відповіді студент отримує 0 балів. Загалом робота оцінюється у 40 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Запорожец А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – К.: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2017. – 448 с.
2. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Запарний В. В. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / За ред. Є. П. Желібо. 6-е вид. - К.: Каравела, 2008. – 344 с
3. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
4. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 284 с.
5. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2009.- 264 с.

Допоміжна література:

1. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. – К., 2008. – 286с.
2. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тищенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – Київ: Кондор, 2003. – 424с.
3. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. – 304 с.
4. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2005.- 301 с.
5. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1
6. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. – Київ: "Саміт-книга", 2005. – 148 с.
7. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. – 189 с.
8. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч.посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення:

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Міністерство освіти і науки України <https://mon.gov.ua/ua>
3. Державна служба з питань праці <https://dsp.gov.ua/>
4. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
5. Як діяти у разі землетрусу <https://suspilne.media/377879-ci-zagrozuut-zemletrusi-ukraini-i-akdiati-u-razi-nebezpeki-poasnuemo/>

6. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України 19.10.2004 року №126 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1410-04#Text>

Інше методичне забезпечення:

1. Дистанційний курс розташований в банку веб-ресурсів Центру електронного навчання
2. Робочий зошит для практичних занять та самостійної роботи з безпеки життєдіяльності /О. О. Коновалова, Н. В. Самойлова, Г. М. Тимченко. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 70 с.
3. Методичні розробки лекційних та практичних занять.
4. Засоби наочності (таблиці, схеми): мультимедійні презентації лекційних занять.